

Loka.

(Krajevno-zgodovinska črtica. — Spisal Fr. Pokorn.)

Bela Lublana,
Čern je Kran',
Pisana Loka,
Kamenk krasán. ?
Národna.

*Narod govori
obrnje
sovri*

Mestni trg v Škofji Loki. (Fotogr. Iv. Šubic.)

I.

Kadar se umakne neprijetna zima, zapustimo radi mestno zidovje, pa jo mahujemo v lepo prirodo. Dragega čitatelja „Dom in Svet“ a vabim, naj se potruži, čim najpreje more, proti lepi gorenjski strani. Če sede v Ljubljani na gorenjsko železnico, videl bode lepe kraje, opazoval krasno prirodo, kakoršna je malokje drugodi. Smemo pa tudi reči, da med lepimi gorenjskimi kraji ni najzadnja, marveč dejal bi, da je izmed prvih naša ljubezniva — pisana Loka.

Če tudi je ta list pred tremi leti objavil malo podobo in pa opis Loke, vendar sem se namenil govoriti vnovič o njej, saj je list sedaj nekako prenovljen in pripraven tudi za daljše opise. Torej mi je prilika, da govorim o Loki obširneje; čitatelja pa prosim, naj me spremlja potrpežljivo po vsem okraju. Povedal mu bom, kolikor vem, in trudil se bom vneti v njem ljubezen do matere domovine, pa tudi do vseh njenih sinov in hčerá.

Na loški železniški postaji sva. Od postaje do loškega mesta je najprijetnejša pešpot čez polje in skozi vas Staridvor, kakor jo je zaznamovalo plan. društvo. In ko si dospel vrh „Gavžnika“¹⁾, razgrne se pred teboj lepo mestece

¹⁾ Hrib, na katerem so nekdaj obešali zločince na vislice (gavge).

Loka. Zares lepota gorenjska je ta kraj! Ni čuda, da ga ptujci iz daljnih krajev radi obiskujejo v poletnem času. Zatorej, dragi bralec ali v duhu moj spremljevalec, postojva malo tukaj in oglejva si še nekoliko to okolico polno raznovrstne zanimivosti!

Že ime „Loka“ je priča, da je prijazna njena lega. Loka znači namreč prijetne kraje ob vodah. In tako je tukaj. Na iztoku dveh dolin, poljanske in selške, naslanja se Loka na hribovje, ki se po domače zove „štangrof“ (steingruft). Iz obeh dolin pa pritekata Sovri, ki se pod mestom strinjata v jedno strugo. Kraj se zove ondi zato „Sovoden“. Pri Medvodah se skupno izlivata v Savo. Vsa okolica, starološka in mestna, je vabljivo prijetna. Zato so bili todi naselniki že v starih časih.

„Pisano Loko“ imenuje jo narodna pesem, pa zakaj? Ne toliko radi tega, ker se od daleč kaže izmed hiš tudi raznovrstno drevje, marveč zato, ker je bila minule čase res pisana. Ako bi jo bili videli še v začetku tega stoletja, opazili bi bili vsako hišo več ali manj slikano s svetimi podobami ali vsaj ob robih ozaljšano s posebnimi okraski. Zlasti zanimivo presno sliko je imela na pročelju mestna hiša ali „rotovž“. Podoba je kazala veliko kolo, na katerem je stala vladajoča oseba z napisom: „Ich regiere“ (t. j. vladam). Pod njo pleza po kolesu druga na kvišku, rekoč: „Ich will aber herrschen“ (hočem vladati). Pod kolesom pa leži tretja (besedami: „Ich habe schon abgethan“ (opravila sem). Pač pomenljiva slika, kažoč, kako premenljivo je vse na svetu! Danes zapoveduje oblastno jeden, jutri se mora umakniti drugemu močnejšemu.

Da si pa še natančneje ogledava loške posebnosti, idiva tje gori na oni-le hrib za gradom. Ljudje mu pravijo „Krancelj“, ker so nekdaj okrog rasle smereke. Kamor koli se ozreš na tem prostoru, kažejo se ti zanimivosti prirodne in zgodovinske. Razgled je od todi zares čarobno lep. Samih cerkvá po hribih in ravninah opaziš nad 60 in skoro vso loško okolico, rekel bi, lahko pregledaš. Tudi več razdejanih in nekaj še stoječih gradov zazre bistro oko s tega kraja. Ozriva se proti severo-vshodu. Pred nama leži vsa široka ravan do kameniških planin. Polno